

De wolf is terug

ANDREA VAN DEN ENG

16 FEBRUARI 2022

Indeling :

Situatie Duitsland

Management Duitsland

Oost Duitsland

Niedersachsen

Europa

Ontwikkeling wolvenbestand Duitsland

Sinds 1992 strikt beschermd
2000 eerste reproductie in de deelstaat Sachsen

M. Jahr	Territorien	Anzahl und Summe			
		Rudel	Paare	Einzeltiere	Σ
2021/22		31	2	4	37
2020/21		157	27	19	203
2019/20		131	45	10	186
2018/19		105	41	11	157
2017/18		77	42	3	122
2016/17		60	24	3	87
2015/16		47	21	4	72
2014/15		32	19	6	57
2013/14		25	12	3	40
2012/13		18	12	3	33
2011/12		14	6	4	24
2010/11		7	7	6	20
2009/10		7	2	4	13
2008/09		5	3	4	12
2007/08		3	3	2	8
2006/07		3	0	1	4
2005/06		2	1	0	3
2004/05		1	2	0	3
2003/04		1	0	1	2
2002/03		1	0	1	2
2001/02		1	0	0	1
2000/01		1	0	0	1

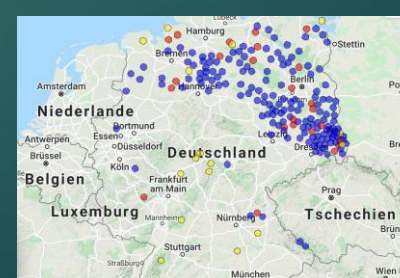
Quelle: Abfrage der DBBW-Datenbank am 05.01.2022 um 12:01:29

Bitte beachten:

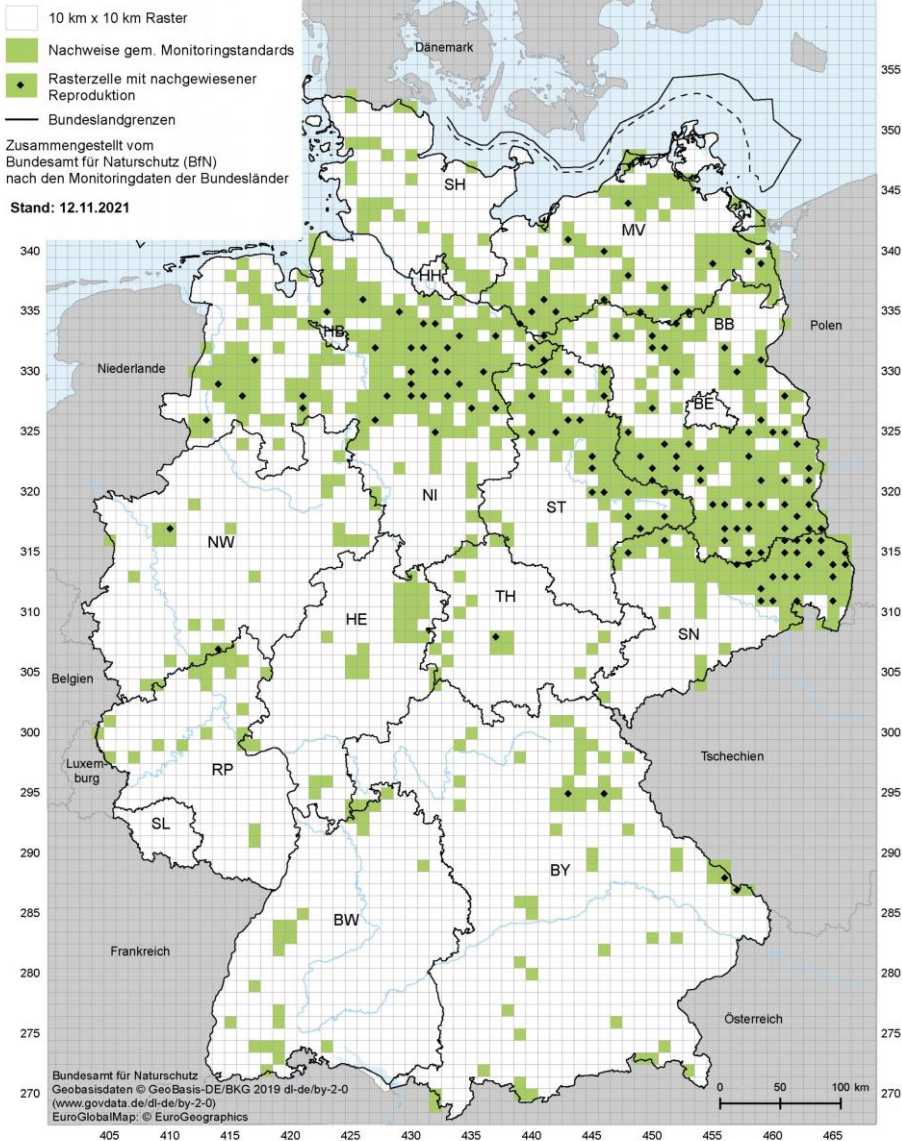
Amtliche, zwischen den Bundesländern abgestimmte Ergebnisse zu einem abgeschlossenen Monitoringjahr liegen jeweils erst im Herbst vor (z.B.: Ergebnisse zum MJ 2018/19 im Herbst 2019). Dargestellte Ergebnisse eines laufenden Monitoringjahres sind immer vorläufig und nicht vollständig!

Uitbreiding noordwestelijke richting:

- Mecklenburg-Vorpommern 2006
- Brandenburg 2007
- Sachsen-Anhalt 2009
- Thuringen 2014

**Wolfsvorkommen in Deutschland
im Monitoringjahr 2020/2021
(1.5.2020 - 30.4.2021)**

Wolvenbestand Duitsland 2020/2021

Deutschland - Gesamt 2020/21

● Rudel	157
● Paare	27
● Territoriale Einzeltiere	19

Territorien **203**

In 149 der 203 Territorien wurde Reproduktion bestätigt, mit insgesamt 556 Welpen.

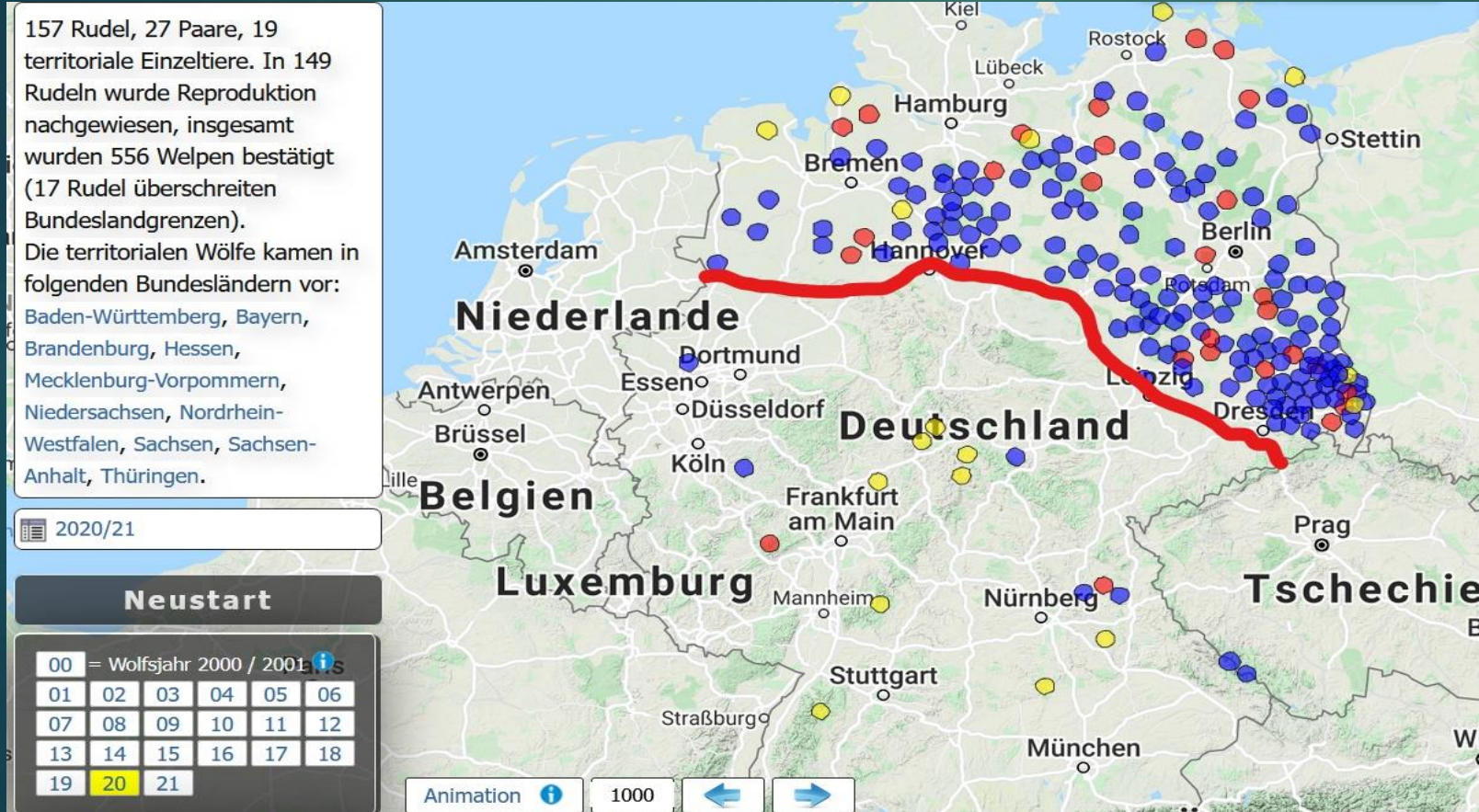
Verspreiding vooral noordwestelijke richting

Ondertussen uitwisseling genen met alpine populatie in het zuiden van Duitsland

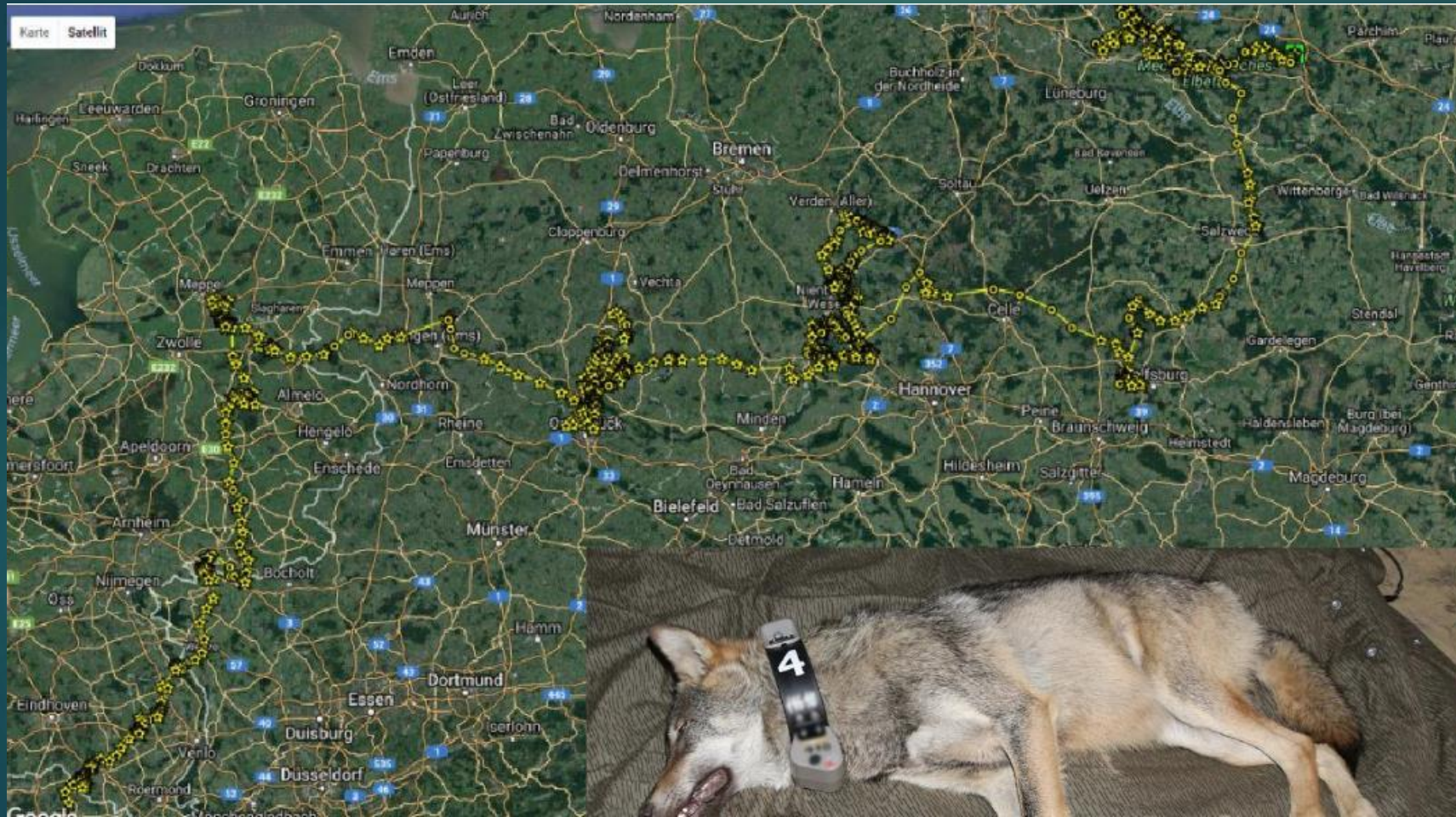
Bron: <https://www.dbb-wolf.de/>

Wolven komen vanzelf, maar invloed cultuurlandschap is hoog.

In deze grafiek rood gemarkeerd is de snelweg A2 in Duitsland.

Wandelroute wolf GW680f "Naya" (geb. mei 2016) Lubtheen Mecklenburg-Vorpommern 2017 → België 2018 (700 km)

“Oversteek mislukt”:

Wolfsburg A2

Hannover A2

Verden A27

Faunaschade wolf Duitsland

In mei 2002 was er grote opwinding omdat wolven voor het eerst een kudde schapen hadden aangevallen.

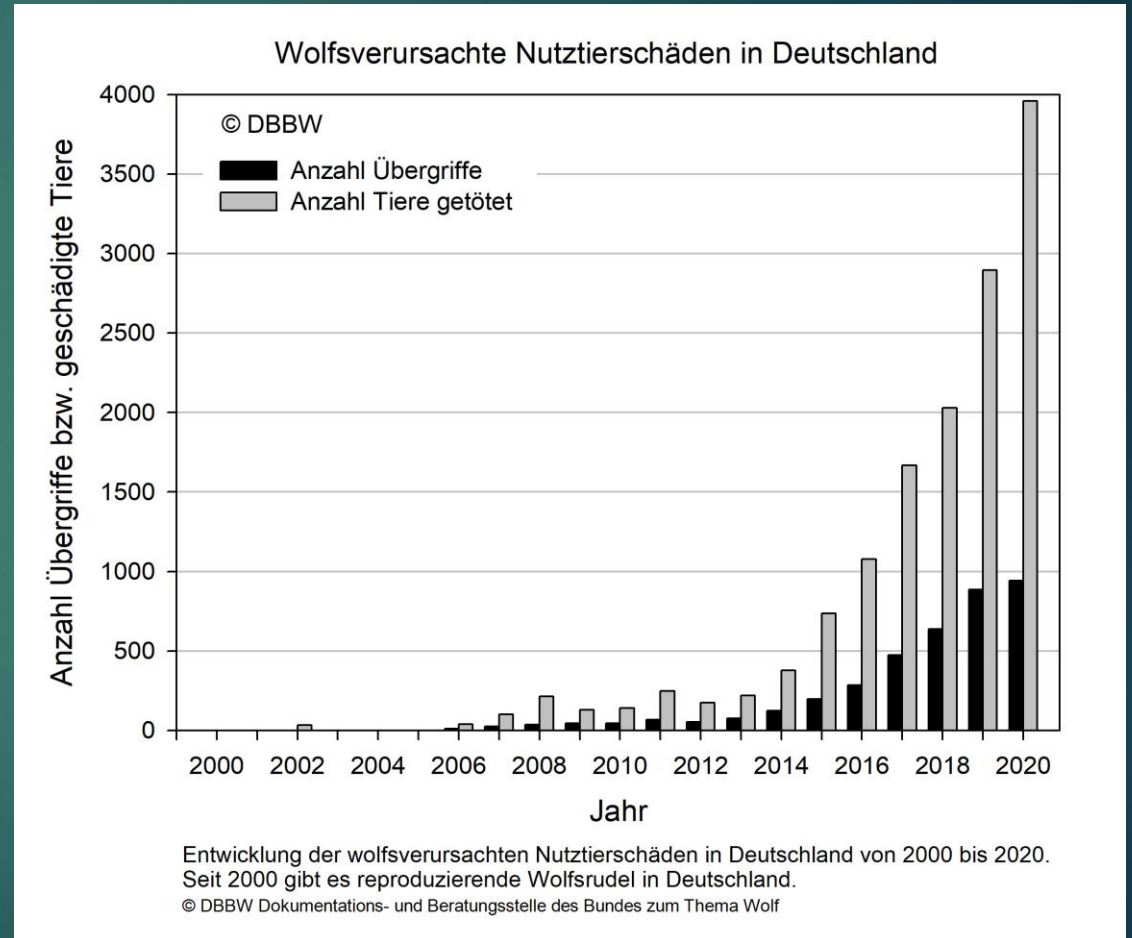
Schade stijgt continu ook al zijn deelstaten met veel schapenhouderijen nog dunbevolkt zijn door wolven (Bayern, Baden-Wurtemberg, Schleswig-Holstein)

2007 30 aanvallen → 2020 942 aanvallen

2016 grens van 1.000 door wolven gedode landbouwhuisdieren overschreden

2019 2.894 gedode dieren → 2020 3.959

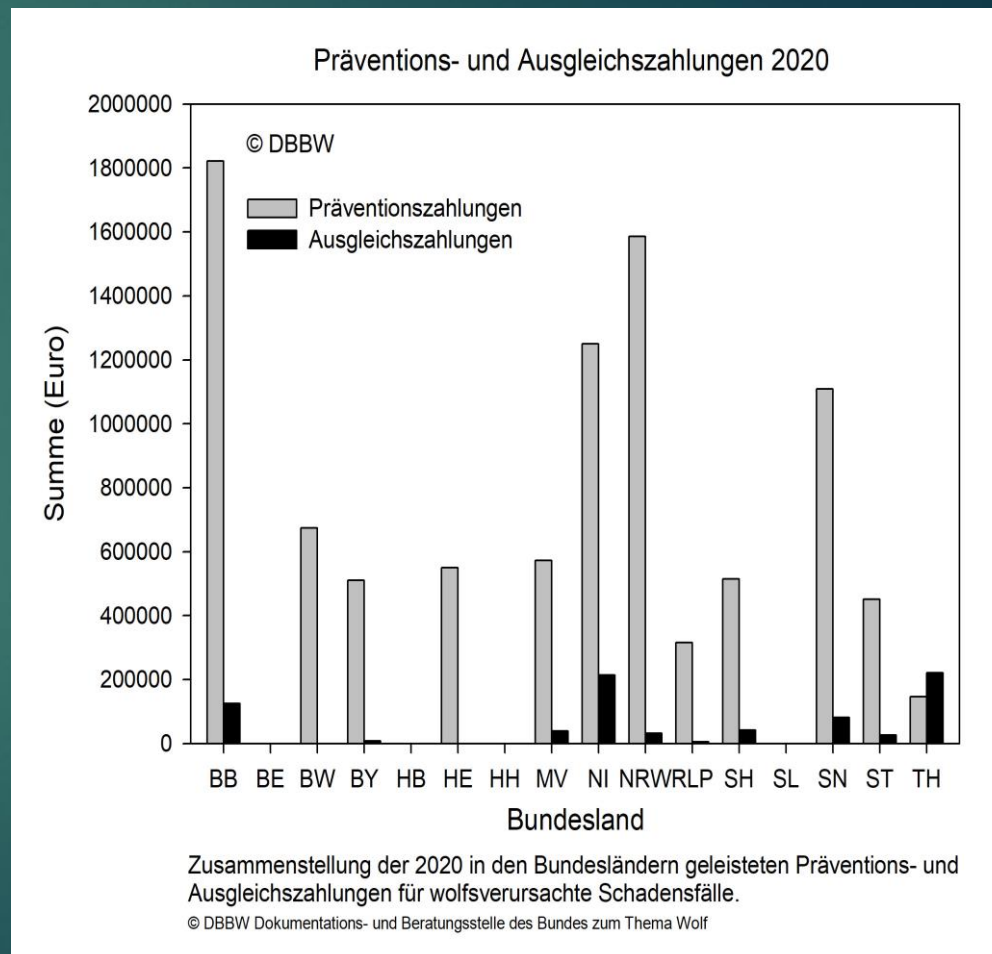
2020 tegemoetkoming in de schade 800.000 –
2 keer zoveel als 2019

Faunaschade wolf Duitsland

2015 200 aanvallen tegemoetkoming schade 107.782 Euro
2016 285 aanvallen tegemoetkoming schade 135.140 Euro
2017 472 aanvallen tegemoetkoming schade 187.894 Euro
2018 639 aanvallen tegemoetkoming schade 231.790 Euro
2019 887 aanvallen tegemoetkoming schade 418.246 Euro
2020 942 aanvallen tegemoetkoming schade 800.294 Euro
(1.881.146 Euro van 2015 tot 2020)

2015 subsidie voor preventie 1.045.854 Euro
2016 subsidie voor preventie 1.100.963 Euro
2017 subsidie voor preventie 1.324.956 Euro
2018 subsidie voor preventie 2.380.109 Euro
2019 subsidie voor preventie 8.038.110 Euro
2020 subsidie voor preventie 9.501.690 Euro
(23.391.682 Euro van 2015 tot 2020)

Management wolf in Duitsland

Bijna iedere deelstaat heeft een managementplan

Voornamelijk regelen deze op het moment nog het monitoring (Verspreiding en toename bestand)

Voortdurend worden aanpassingen gedaan op het gebied van omgang met de wolf (conflictmanagement)

Daarin geregeld is ook financiële steun voor beschermende maatregelen (meestal 100% materiaal, subsidie extra werktijd in sommige deelstaten al mogelijk)

Na aanloopfase koppeling maatregel met tegemoetkoming schade. (basis en verhoogde bescherming)

Deelstaten Subsidie preventieve maatregeling 2020

	subsidie	raster	KBH	herder	meerwerk	max				
Brandenburg	BB	ja	100%	100% aankoop			div.	hele deelstaat	alle houders	schapen, geiten, lamas, alpacas, damherten, runderen, paarden
	BE	nee								
Baden-Wurtemberg	BW	ja	100%	1.920 per hond p/j		ja	30.000 p/j	in leefgebieden	alle houders	schapen, geiten, damherten, kalveren, veulen, kameliden
										schapen, geiten, damherten, kalveren, runderen to 24 maanden, kleine rassen runderen, veulen, paarden jonger dan 30 maanden, kameliden, struisvogels, weidevarken
Bayern	BY	ja	100%	div.kosten		ja 2021	nee	in leefgebieden	alle houders	schapen, geiten, damherten, runderen, paarde
Bremen	HB	ja	80%	nee			de-minimis	hele deelstaat	alle houders	schapen en geiten
Hessen	HE	premie per schaaap								
Hamburg	HH	ja				40 EUR per ha	de-minimis	hele deelstaat per geval	Bedrijfsmatig	
Meckelburg-Vorpommern	MV	ja	100%	100%				in leefgebieden	alle houders	alle tot nu toe getroffen soorten huisdieren en landbouwhuisdieren
										schapen, geiten, runderen en paarden als schade is opgetreden
Niedersachsen	NI	ja	100%	100% aankoop en			30.000 p/j	hele deelstaat	alle houders	schapen, geiten, andere mogelijk
Nordrhein-Westfalen	NW	ja	100%	opleiding	nee		nee	in leefgebieden	alle houders	schapen, geiten, damherten, paarden tot 1 jaar, runderen tot 1 jaar, ezels tot 1 jaar,
Rheinland-Pfalz	RP	ja	100%	100%			30.000 p/j	in leefgebieden	alle houders	alpacas, anderen mogelijk
Schleswig-Holstein	SH	ja	100%	100% aankoop	mogelijk			in leefgebieden	alle houders	alle huisdieren en landbouwhuisdieren
Saarland	SL	ja	90%	90%	nee		de-minimis	in leefgebieden	alle houders	schapen, geiten, damherten, anderen mogelijk
Sachsen	SN	ja	100%	100%		vanaf 50 dieren	nee	hele deelstaat	alle houders	schapen, geiten, damherten, anderen mogelijk als schade
Sachsen-Anhalt	ST	ja	100%	nee			30.000 p/j	hele deelstaat	Bedrijfsmatig	schapen, geiten, damherten, anderen mogelijk als schade
Thuringen	TH	ja	100%	100%			nee	hele deelstaat	alle houders	schapen, geiten, damherten, runderen en paarden als schade, gevogelte, konijnen

Europese wettelijke vereiste strikte bescherming geïmplementeerd

Mogelijkheden uitzonderingen Art. 16 FFR-RL zijn nog niet volledig geïmplementeerd

- Beheer soort in gunstige staat instandhouding Art. 16 Abs.1 lit. e FFH-RL

Novelle Bundesnaturschutzgesetz 2020 bevat eenvoudigere verwijdering opvallende wolven, verbod om wolven te voeren, verwijdering hybriden en medewerking jager (rechtszekerheid)

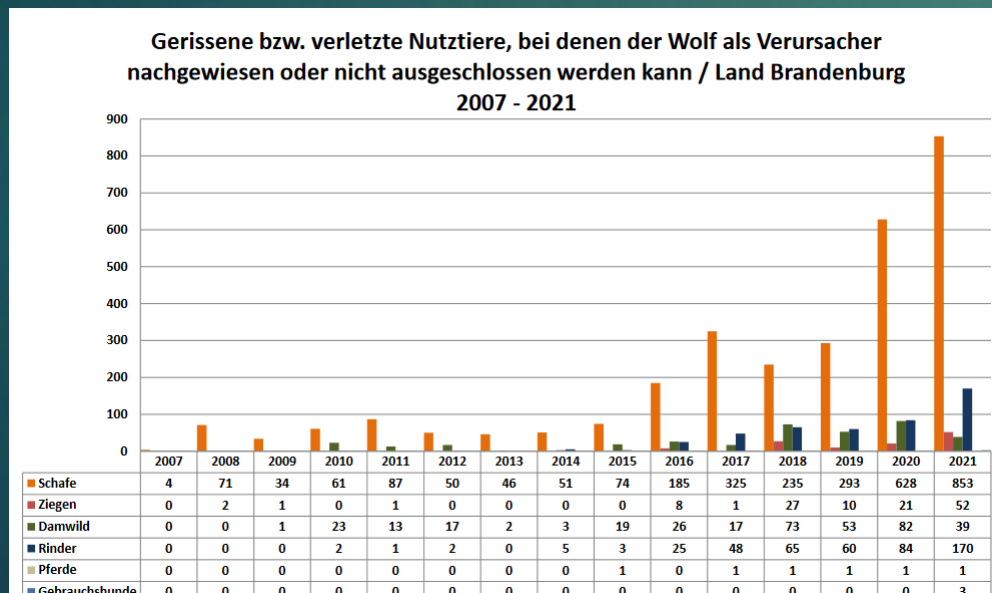
Een eerste stap is gedaan maar wat ontbreekt is vaststellen ecologisch draagvlak, optie aanwijzing “wolfvrije” gebieden en regeling noodstand (aanval op jachthonden)

Afwegingsconflict: Soortbescherming, Natuurbescherming, kustbescherming

'Oost-Duitsland heeft al twintig jaar wolven en er zijn nauwelijks meer conflicten'
Nederlands Dagblad 7 februari 2022

'Brandenburg – voor het eerst ook honden het slachtoffer' MOZ.de 8 februari 2022

Volgens het actuele rapport faunaschade Brandenburg was het aantal door wolven aangevallen landbouwhuisdieren in 2021 **voor het eerst met 1.135 viercijferig**. Dat betekent een **stijging van bijna 40 %**. Tegemoetkoming schade 2021 EUR 187.000, 50 % meer dan 2020.

- Wolven sinds 2007 – 14 jaar
- 2020/2021 49 roedels, 8 paren
- Subsidie bescherming 2008 tot 2021 EUR 4.905.882
- Daling bestand schapen 2020 – 2021 7 %, daling schapenhouders 12,8 % (3.11.21 71.000)
- 2021 89 aanvallen op beschermde dieren

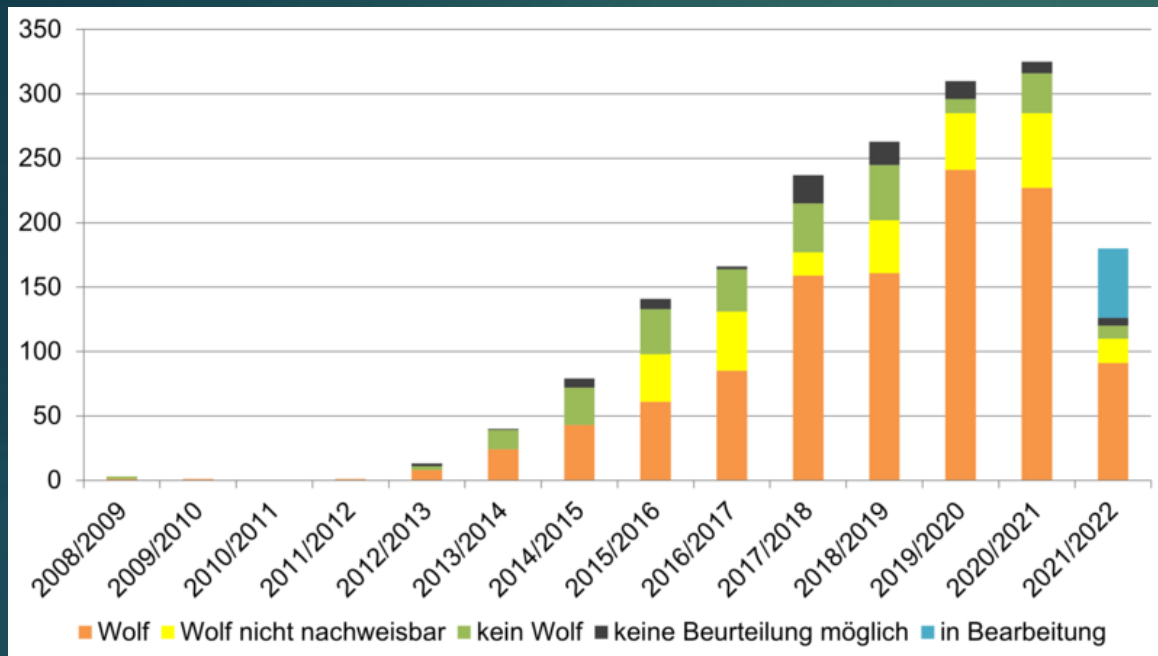
Sachsen: wolven sinds 2000 – 21 jaar, 2020/2021 22 roedels en 3 paren
2019 135 aanvallen, 547 slachtoffers
2020 108 aanvallen, 411 slachtoffers
2021 112 aanvallen, 376 slachtoffers
Daling bestand schapen 2020 – 2021 6,3 % (3.11.21 65.000 schapen)
12 wolven illegaal gedood sinds 2000 / management 2

Sachsen-Anhalt: wolven sinds 2006 – 15 jaar, 2020/2021 22 roedels, 3 paren
2019 340 slachtoffers
2020 429 slachtoffers
2021 219 slachtoffers
Daling bestand schapen 2020 – 2021 7.3 % (3.11.21 57,800 schapen)
12 wolven illegaal gedood sinds 2000

Mecklenburg-Vorpommern: wolven sinds 2006 – 15 jaar, 2020/2021 15 roedels, 5 paren
2019 204 slachtoffers
2020 452 slachtoffers
2021 nog niet bekend
Aantal schapen in MV 3.11.2020 80.000
2021 3 wolven illegaal gedood

Thuringen: wolven sinds 2014 – 7 jaar, 2020/2021 1 roedel
2019 199 slachtoffers (grootste veroorzaker roedel Ohrdruf)
2020 95 slachtoffers (grootste veroorzaker roedel Ohrdruf)
Wolvin GW267f waarschijnlijk dood (roedel Ohrdruf / hybriden 17/18, laatste waarneming 2/21)

De wolf in Niedersachsen

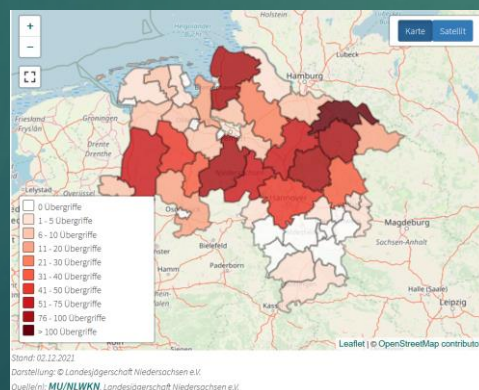
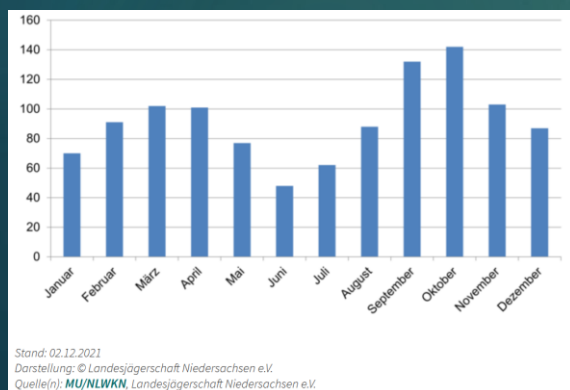
2017 tegemoetkoming schade 39.745 Euro
 2018 tegemoetkoming schade 42.852 Euro
 2019 tegemoetkoming schade 107.077 Euro
 2020 tegemoetkoming schade 214.665 Euro

2017 subsidie preventie 487.502 Euro
 2018 subsidie preventie 863.480 Euro
 2019 subsidie preventie 732.161 Euro
 2020 subsidie preventie 1.250.000 Euro

2017 17 territoria 159 aanvallen / 551 slachtoffers
 2018 24 territoria 151 aanvallen / 494 slachtoffers
 2019 31 territoria 192 aanvallen / 762 slachtoffers
 2020 37 territoria 263 aanvallen / 1.477 slachtoffers

Voorjaar 2021 4 wolven gedood management

Bron: <https://www.wolfsmonitoring.com/>

Stand: 02.12.2021
 Darstellung: © Landesjägerschaft Niedersachsen e.V.
 Quelle(n): MU/NLWKN, Landesjägerschaft Niedersachsen e.V.

Stand: 02.12.2021
 Darstellung: © Landesjägerschaft Niedersachsen e.V.
 Quelle(n): MU/NLWKN, Landesjägerschaft Niedersachsen e.V.

Omgang met de wolf in Niedersachsen

Alle schademeldingen worden in een kaart en tabel gepubliceerd

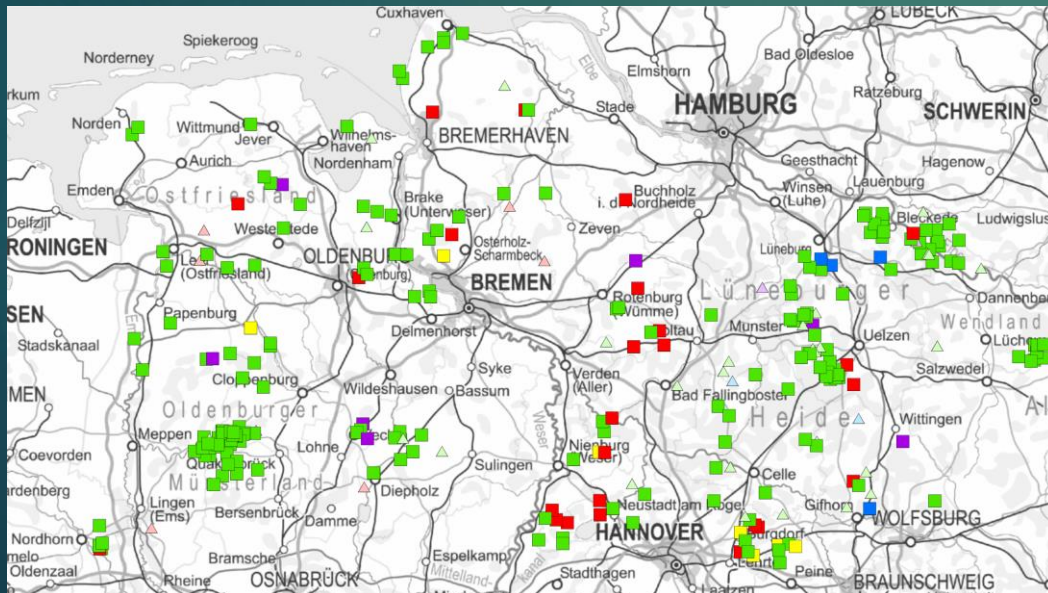
NLWKN-Nr.	LH-Nr.	Monitoringjahr	Datum	Landkreis	konkrete Örtlichkeit	Tierart	Anzahl toter/ eingeschlagener Tiere	Anzahl verletzter Tiere	Anzahl verschollener Tiere	Schadensverursacher laut NLWKN	Grundschatz	Genetik
1	2008-0007	2008/2009	00.11.2008	NOM	Wierßen bei Uster	Schaf	10	0	0	Wolf	i.A.	k.A.
2	2008-0003	2008/2009	20.12.2008	GF	Etha-Lessien	Schaf	2	0	0	kein Wolf	i.A.	k.A.
3	2009-0001	2008/2009	19.01.2009	DAN	Streetz	Schaf	5	0	0	kein Wolf	i.A.	k.A.
4	2009-0002	2009/2010	17.11.2009	GD	Kemeln	Schaf	1	0	0	Wolf	kein	k.A.
5	2012-0087	2011/2012	24.04.2012	CLX	Wings	Schaf	19	4	0	Wolf	i.A.	k.A.
6	2012-0246	2012/2013	19.07.2012	CLX	Loxstedt	Schaf	1	0	0	Wolf	i.A.	k.A.
7	2012-0183	2012/2013	07.08.2012	HK	Hahnenkamp	Schaf	4	0	0	Wolf	i.A.	k.A.
8	2012-0236	2012/2013	29.09.2012	HK	Münster-Bretloh	Schaf	1	0	0	Wolf	i.A.	k.A.
9	2012-0264	2012/2013	02.10.2012	HK	Münster-Bretloh	Schaf	3	0	0	Wolf	i.A.	k.A.
10	2012-0324	2012/2013	08.10.2012	DAN	Liege	Schaf	1	0	0	keine Beurteilung möglich	i.A.	k.A.
11	2012-0272	2012/2013	12.10.2012	H	Wedemark-Meitze	Schaf	1	0	0	kein Wolf	i.A.	k.A.
12	2012-0310	2012/2013	24.11.2012	ROW	Hipstedt-Helmshauswäld	Schaf	4	0	0	keine Beurteilung möglich	i.A.	k.A.
13	2012-0273	2012/2013	28.12.2012	CLX	Alten-Falkenberg, Wanna	Schaf	2	1	0	Wolf	i.A.	GW203f
14	2013-0008	2012/2013	16.01.2013	HK	Schattensen	Schaf	5	2	0	Wolf	i.A.	k.A.
15	2013-0015	2012/2013	28.01.2013	HK	Bispingen-Hörpel	Bind	1	0	0	kein Wolf	Grundschatz nicht erforderlich	k.A.
16	2013-0023	2012/2013	20.02.2013	CLX	Bederkesa-Fögeln	Schaf	5	3	0	Wolf	i.A.	GW203f
17	2013-0049	2012/2013	12.03.2013	ROW	Rutenburg/Wümmen-Borchel	Schaf	3	0	0	Wolf	i.A.	k.A.

Naast basis gegevens worden in Niedersachsen in de tabel ook het aantal gewonde of vermiste dieren vermeld en ook of beschermende maatregelen zijn genomen.

Ook worden deze meldingen in een overzichtskaart gepubliceerd.

Meer informatie – meer transparantie

Bron: <https://www.nlwkn.niedersachsen.de>

Het monitoring wordt in Niedersachsen uitgevoerd door lokale jagers (Landesjägerschaft Niedersachsen e.V. (LJN))

Jagers zijn over het hele gebied verspreid en al 30 jaar succesvol actief in het monitoren van wild. Door hun opleiding en activiteit hebben zij de nodige kennis.

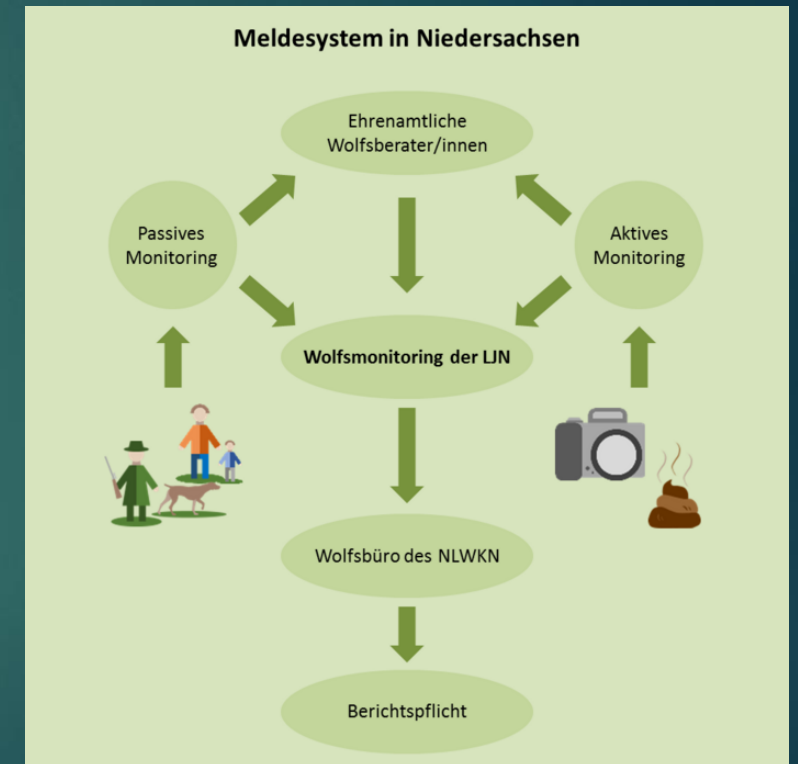
80 procent van C1 waarnemingen worden door jagers gemeld.
(C1 waarnemingen zijn bewezen door bijvoorbeeld foto of uitwerpsel)

Aanvullend zijn opgeleide vrijwilligers actief aan het monitoren.

Heel Niedersachsen is wolvengebied, overal subsidie mogelijk, voor iedere soort grazende dieren.

Subsidie 100 % met een maximum 30.000 per jaar. (raster en KBH)

Actief management – afschot opvallende wolven

Actief management, voorbeeld Roedel Burgdorf (1 van 4 in 2021)

Op donderdagochtend 22 april 2021 werd het Ministerie van Milieu van Nedersachsen geïnformeerd over de afschot van een wolf uit de roedel Burgdorf. De afschot vond plaats op de avond van 21 april 2021 in het kader van de verleende ontheffing. Het betrof een één tot twee jaar oude vrouwelijke wolf.

De uitvoering werd met onmiddellijke ingang gestaakt en een hervatting vond niet plaats omdat aanvallen op landbouwhuisdieren stopten.

De reden voor het verlenen van de ontheffing op grond van 45, 45a van de Federale Natuurbeschermingswet was dat er sinds het najaar van 2019 steeds meer aanvallen van wolven op landbouwhuisdieren plaatsvonden op het grondgebied van de roedel Burgdorf. Wolven jaagden niet alleen op kleinere boerderijdieren zoals schapen, maar doodden ook herhaaldelijk runderen en paarden. Uit de DNA-analyses en de gevonden sporen bleek dat in ieder geval de twee leidende dieren van de roedel, het mannetje GW950m en het vrouwtje GW1423f, betrokken waren bij de aanvallen.

De vergunning was beperkt tot delen van het kerngebied van het Burgdorfer-roedel in gemeenschappen in de regio Hannover en het district Peine. De vrijstelling was beperkt in de tijd tot 31 augustus 2021.

Met betrekking tot afschot GW1423f was de vrijstelling uitgesteld tot 1 juli 2021, omdat zij duidelijk lacterend was.

Wolven in Europa

Europees Parlement behandelt actueel een voorstel voor beheer Wolvenpopulatie

De landbouwcommissie in het Europees Parlement behandelde 10 januari 2022 een resolutie die EU-lidstaten meer mogelijkheden biedt om de wolvenpopulatie te beheren, stemming einde februari 2022. Later in 2022 Europese commissie

Wolven genieten nu de hoogste EU-bescherming, zonder dat duidelijk is bij welke populatie omvang die bescherming vermindert.

De opmars van het roofdier zorgt bij veehouders in heel Europa voor schrijnende situaties.

Een van de voorstellen is het toestaan van afschot van wolven, die zich opvallend vaak voeden met (landbouw)huisdieren.

Verskil in status bescherming binnen de EU

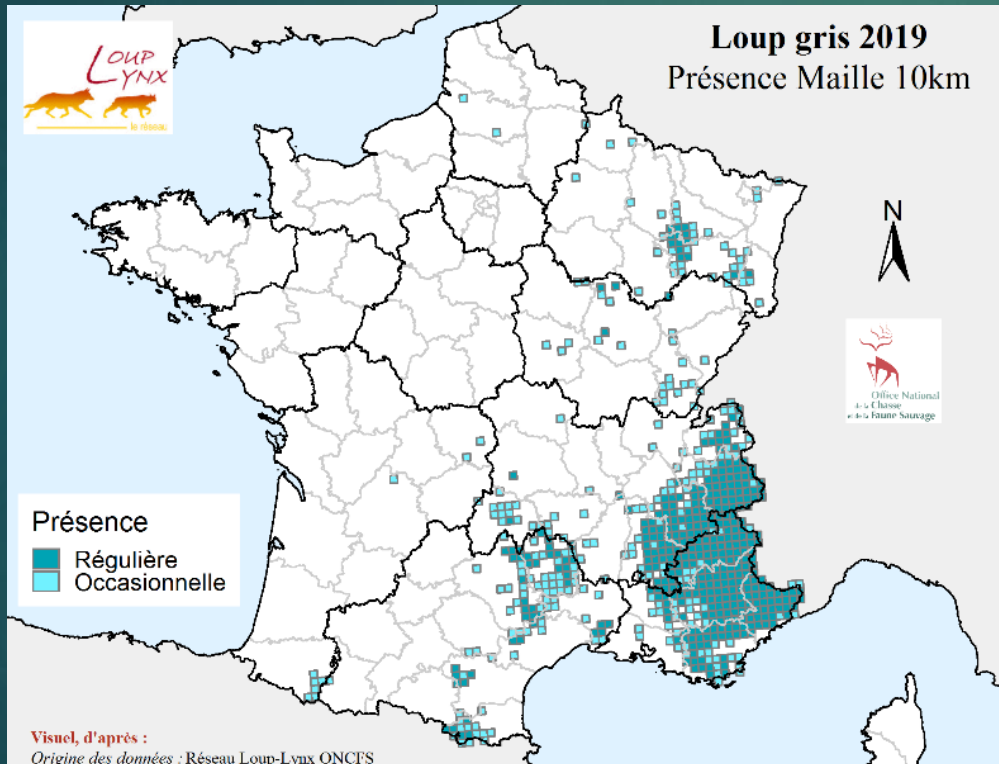
De verschillende manieren van aanpak en regelgeving hebben ertoe geleid dat één en dezelfde wolf in de EU en binnen Europa verschillende beschermingsstatussen geniet: van "strikt beschermd" in Sächsische Lausitz tot alleen "beschermd" net over de grens in Polen.

Naast Polen hebben Estland, Letland, Litouwen, Slowakije en Bulgarije bij hun toetreding tot de EU ook onderhandeld over de versoepelde beschermingsstatus voor hun wolven in overeenstemming met Bijlage V van de habitatrichtlijn. Daar - zoals in delen van Spanje en Griekenland - heeft Brussel weinig te zeggen over de omgang met deze roofdieren.

Het wordt echter interessant als je naar Zweden kijkt. De soort wolf wordt in Zweden ook volgens Bijlage IV beschermd. Daarnaast is de wolvendichtheid in Zweden veel lager dan die in Duitsland. In Zweden (en in Finland) bestaat de zogenaamde "beschermingsjacht" voor probleemgevallen. Deze is ook voorzien van de strengste beschermingscategorie, zelfs in het EU-recht. Een voorwaarde is echter dat een professioneel erkend monitoringssysteem zorgt voor een nauwkeurig overzicht qua aantal en regionale spreiding van de dieren. De geïnteresseerde waarnemer merkt op: juist deze implementatie in de landelijke wet ontbreken in Duitsland en Nederland, hoewel de federale- en deelstaatregeringen veel geld uitgeven aan een monitoring systeem.

Frankrijk

Daar worden jaarlijks ontheffingen op de bescherming van de wolf verleend om schade aan vee te beperken. Frankrijk laat zo jaarlijks een afschot toe van 100 à 130 dieren, op een totaal van 500 wolven.

Notizen 20:30 44 %
actu-environnement.com

Et fait de plus en plus de victimes dans les élevages de plein air...

12 515
animaux retrouvés tués ou mortellement blessés en 2019 :
ovins, bovins, caprins, équins...

▲ augmentation constante du nombre de victimes :
+ 1 000 / an
depuis 11 ans

+ Environ **2 500**
animaux disparus chaque année suite aux attaques

Malgré des moyens de protection largement adoptés

4 258
chiens de protection financés aux éleveurs en 2019

2 722
éleveurs ont signé un contrat de protection en 2019 contre 874 en 2010

90 %
des attaques réussies s'opèrent chez des éleveurs ayant signé un contrat de protection puis mis en oeuvre les moyens préconisés

(1) : <http://www.loupfrance.fr>

“Vandaag staan we voor de moeilijke uitdaging om de steun voor het behoud van de wolf om te buigen naar een rationele en aanverwante redenering die niet alleen rekening houdt met de wolf, maar met de hele omgeving, inclusief menselijke belangen” (Citaat David Mech 2010)

Bedankt voor uw aandacht

<https://www.nowolvesbenelux.nl/>
info@nowolvesbenelux.nl

